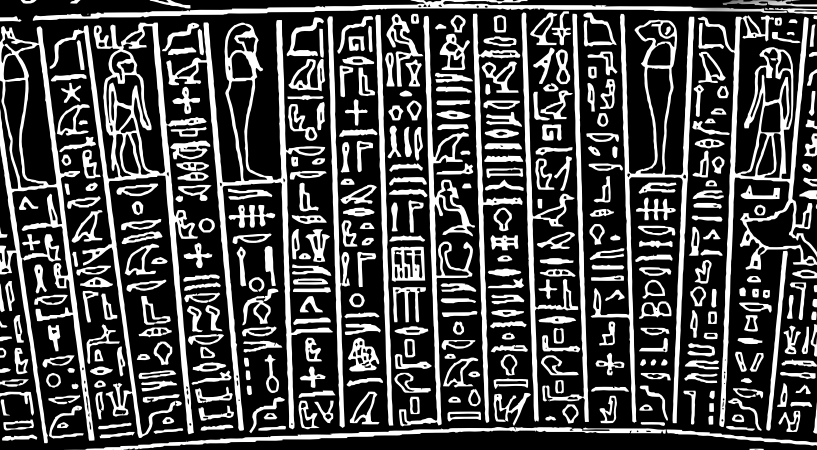
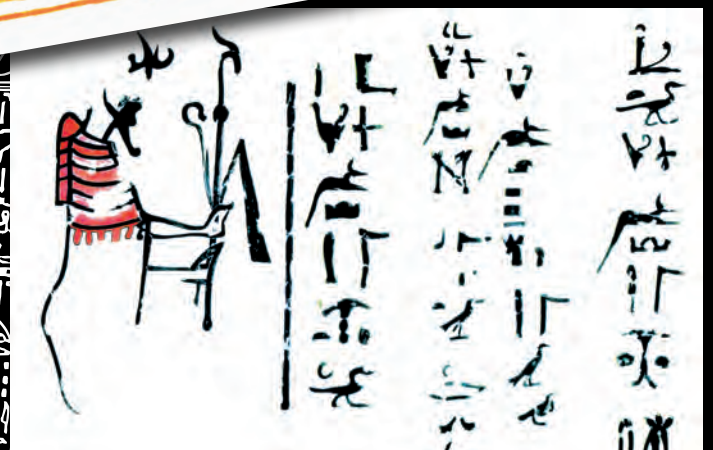
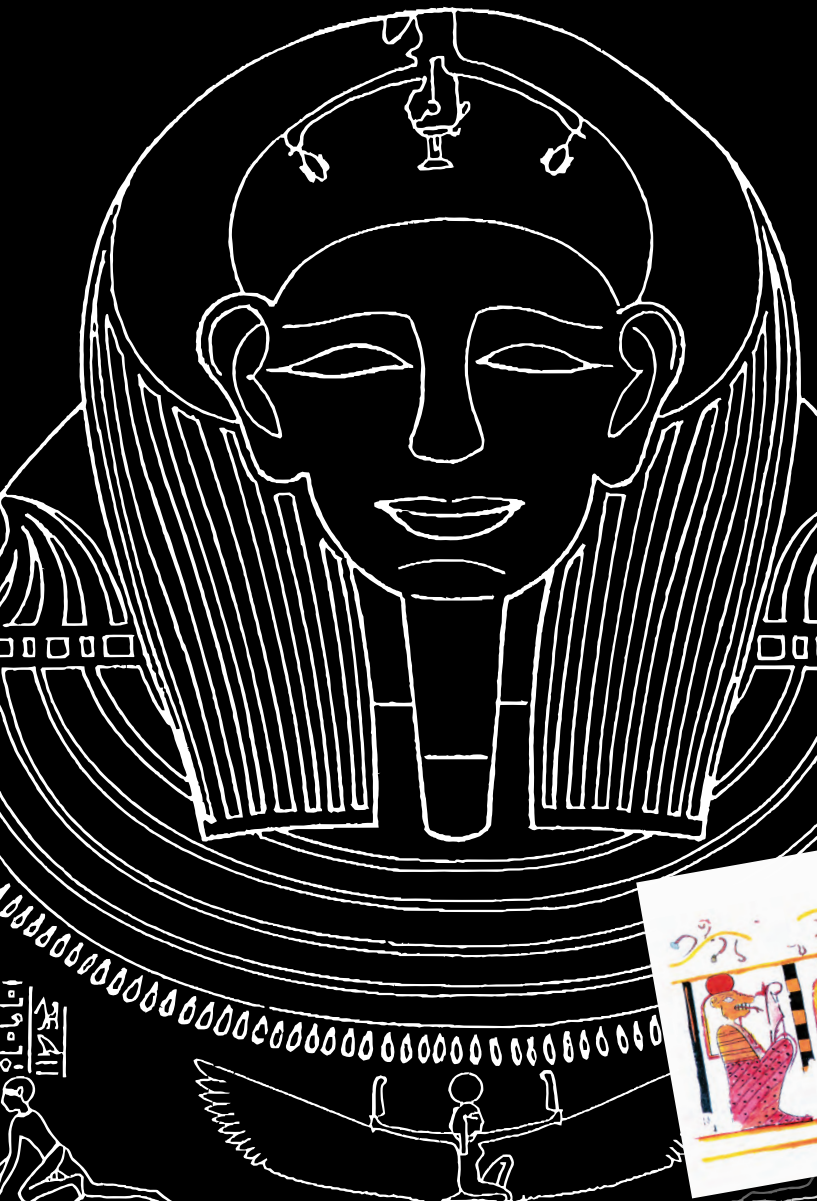

Número d'Homenatge a Manuel Hernández Yllán

25 anys d'excavacions a Oxirrinc

Sumari

NILUS

Butlletí de la Societat
Catalana d'Egiptologia

Adreça postal:

Carrer d' Aragó, 305, entresol
08009 Barcelona
Telèfon 93 457 81 20

Adreça Internet:

www.egiptologia.cat
info@egiptologia.cat

Director:

Josep Padró

Secretària:

Maria Teresa Mascort

Consell de redacció:

Andrés Ayén
Núria Castellano
Albert Llarena
Juan Antonio Merino
Joan Miralles
Concepció Piedrafita
Esther Pons
Marta Puvill
Núria Rodríguez
Jaume Vivó

Coberta:

Dibuixos d'Oxirrinca de
Manuel Hernández.

Fotografies de la darrera Coberta:

Manuel Hernández a Oxirrinca.
© Missió Arqueològica d'Oxirrinca

Edita:

Societat Catalana d'Egiptologia

Disseny i maquetació:

Jaume Vivó i Albert Llarena

Distribució:

Llibreria Mizar

Impressió:

QPPrint, SL
ISSN 1133 - 5343

Dipòsit legal:

B. 38263-1992

Manuel Hernández Yllán, in memoriam 3

Josep Padró

Témoignage 5

Marguerite Erroux-Morfin

II Jornada egiptològica: 25 anys d'excavacions a Oxirrinca,

El-Bahnasa (Egipte)

Història de la missió arqueològica d'Oxirrinca, Josep Padró 6

L'aixovar d'Osiris, Maite Mascort 7

“Lenguas de oro” en el inframundo, Esther Pons 16

Revisó de l'epigrafia grega d'Oxirrinca a l'any 2017. Una recopilació dels textos més importants publicats, Concepció Piedrafita 21

La població salada d'Oxirrinca, El-Bahnasa, Dolors Codina i Maite Mascort 26

Un leproso a Oxirrinca en temps de Ben-Hur, Bibiana Agustí 28

Conservant el passat oxirrinquita, Bernat Burgaya i Margalida Munar .. 30

Els treballs de restauració i arrancament de les pintures murals del jaciment d'Oxirrinca, Roger Xarrié 35

De la excavación al ciberespacio: la web de Oxirrinca, José J. Martínez. 38

Recerques en el domini de la influència exercida per la religió egípcia durant l'Antiguitat en l'àmbit dels Països Catalans 40

Josep Padró

Confirmada l'existència d'una variant d'un “con funerari” de Nebimose 45

Jaume Vivó

Crònica de l'Antic Egipte, circa 1700-1651 a.C. 48

Josep Padró

Crònica de l'Egiptologia, 1839-1840 49

Josep Padró

Noticiari egiptològic, 2017 50

Núria Castellano (N.C.), Maite Mascort (M.M.), Josep Padró (J.P.), Esther Pons (E.P.), Pere Simó (P.S.) i Immaculada Vivas (I.V.)

Memòria d'activitats culturals desenvolupades en el darrer curs 2016-2017 53

Joan Bertran i Reguera

Publicacions 59

Nilus es distribueix gratuïtament als socis de la Societat Catalana d'Egiptologia. Les entitats poden rebre Nilus per intercanvi amb publicacions similars, o com a socis institucionals, pagant la quota corresponent que comprèn l'import del butlletí i les despeses d'enviament.

La revista Nilus sotmet els originals que es presenten per ser publicats, al parer d'un mínim de dos avaluadors.

La revista Nilus no s'identifica necessàriament amb l'opinió dels seus col·laboradors, en els treballs publicats, que són de la completa responsabilitat dels seus respectius autors.

Editorial

Manuel Hernández Yllán, *in memoriam*

En Manuel Hernández Yllán va ser un aficionat a l'arqueologia de primera hora. Habitual de les reunions dels dimecres organitzades els anys seixanta pel Dr. Maluquer, quan es van programar els cursos d'Arqueologia Hispànica a la Universitat de Barcelona ell va ser dels primers matriculats, i en obtenir el Diploma va ser també dels primers a organitzar l'ADAHUB (Agrupació de Diplomats en Arqueologia Hispànica de la Universitat de Barcelona), de la qual va ser-ne el secretari durant molts anys.

Recordem com a detall curiós que passava les vacances d'estiu a l'Escala, però mentre la seva família anava a la platja, ell s'estimava més anar a les excavacions d'Empúries. També cal recordar que es va auto-publicar alguns treballs, com una tipologia ceràmica o algunes excavacions fetes per ell.

Juntament amb el seu amic Josep de la Vega va ajudar l'any 1988 a la fundació de la Societat Catalana d'Egiptologia, que des d'aleshores comparteix seu a Barcelona amb l'ADAHUB. Excel·lent dibuixant i, sobre tot, habituat al dibuix arqueològic, l'any 1992 vaig proposar-li integrar-se com a dibuixant a la Missió Arqueològica que anava a excavar a Oxirrinc (El-Bahnasa, Mínia, Egipte). Així, en Manuel Hernández va participar a les excavacions d'Oxirrinc des del primer moment.

Recordo algunes anècdotes d'aquells anys. La primera tasca que li vaig encomanar va ser fer els dibuixos arquitectònics, així com la planta i les seccions, de la tomba n° 1, que ja havia estat excavada per l'Organització Egípcia d'Antiguitats. També es tractava de calcar les inscripcions de la cambra principal de la tomba, pertanyents al seu constructor Heret, així com les inscripcions del seu sarcòfag. Aquesta tasca la va haver de fer juntament amb l'egiptòloga i epigrafista de la Universitat Paul-Valéry Montpeller 3, Mme. Marguerite Erroux-Morfin. Tots dos van passar moltes hores dins la tomba, i recordo perfectament que des de fora estant es sentien les discussions i fins i tot els crits de l'un i l'altre, l'un en català i l'altre en francès, però sembla que s'entien perfectament vistos els resultats obtinguts. Una altra vegada, recordo que el vaig veure passar depressa, amb una llibreta i un llapis; li vaig preguntar que on anava i em va explicar que havia dibuixat la decoració pintada d'una mòmia, i que havia dibuixat una flor amb dotze pètals (o deu, no ho recordo

bé); però Mme. Erroux-Morfin li va dir que no estava bé, que en realitat hi havia nou pètals (o bé vuit), i ell ho anava a comprovar perquè no se'n refiava prou. Li va haver de donar la raó i va haver de corregir el seu dibuix.

Una altra vegada, per fi, a l'hora de dinar, el cuiner Sr. Nasr ens va treure una safata de patates fregides col·locades sobre uns preciosos papers secants per xuclar l'oli. Tothom va celebrar el detall menys en Manuel Hernández, que es va aixecar de taula i va anar a fer una comprovació; va tornar al cap d'un moment per explicar-nos que els papers secants eren d'ell, i que venien de les escombraries on els havia tirat després d'inutilitzar-los; d'allà els havia agafat el cuiner.

Encara recordo que la campanya de 1994 es va fer en "petit comité", el mes de març d'aquell any, per tal de prospectar la necròpolis greco-romana a l'oest de la ciutat, i preparar la campanya següent: jo em vaig ausentar uns dies per tornar a Barcelona i recollir a la Dra. Concepció Piedrafita que havia de verificar la lectura d'un paper grec; durant la meua absència en Manuel Hernández es va quedar gairebé sol al jaciment, només amb el Sr. Luis M. González i amb el Dr. Hassan Amer.

A més de bon dibuixant, li agradava treballar la fusta, i havia fet algunes manualitats increïbles. Només amb els seus dibuixos i amb fotografies, el seu germà Josep ha confeccionat una esplèndida maqueta de la tomba nº 1, que conservem a la Societat. A més, un cop jubilat, es va ocupar de posar al dia i millorar l'esplèndida biblioteca del Servei de Pompees Fúnebres al carrer Sancho d'Àvila, biblioteca de la qual va ser el responsable molts anys i que vaig tenir el plaer de visitar amb ell.

Un cop que ja havíem decidit dedicar-li aquest número de Nilus com a homenatge, en Manuel Hernández Yllán ens ha deixat el gener de 2018, a l'edat de 91 anys. Descansi en pau.

Josep Padró

Témoignage

Marguerite Erroux-Morfin

La Tombe n°I a été le lieu où Manuel et moi avons tissé des liens d'amitié. Le Professeur Padró, inquiet de notre cohabitation, craignant une mésentente, venait régulièrement nous « épier », se servant du trou creusé par les pilleurs, dans la voûte de cette Tombe. Après plusieurs jours d'espionnage, Josep annonce ne pas comprendre : « Comment peuvent-ils discuter de tout, alors que Marguerite ne parle ni l'espagnol, ni le catalan ! De mon côté, avec quelques souvenirs de latin, quelques mots de patois et de français, j'arrivais à parler et me faire comprendre par Manuel. Nous pouvions même nous chamailler devant les parois de cette Tombe de Heret, à propos d'un signe !

Un des premiers matins de travail, Manuel me dit : « Je n'ai pas de chance » : « J'ai deux Marguerite à la maison, ma femme et ma fille. Et, voilà, Mr. Padró me demande de travailler avec une autre Marguerite. Le destin me poursuit ! ». Devant une telle confiance, nous avons beaucoup ri. Sa Marguerite était une épouse très prévenante. D'après ses dires, avec minutie, elle avait participé à la préparation de la valise de Manuel, en déposant autant de slips que de jours de fouilles !

Travailler avec Manuel a été un réel plaisir, patient, ne jugeant jamais ses compagnons de fouille, toujours prêt à aider.

Il nous arrivait de nous disputer. Manuel, un après-midi, me montre ses dessins effectués dans l'hypogée collective (Nécropole Haute). Je lui fais remarquer : « les marguerites ont neuf pétales et non douze ». Il s'agissait de la décoration d'un pectoral peint, sur un cartonnage de momie. Manuel furieux, part sous la chaleur, pour vérifier mes dires. Il revint dépité : « Elle a raison ». Je lui répondis : « Les Marguerite ont toujours raison ! ». Cette phrase a déclenché un fou rire général !

Il avait une connaissance précise des signes hiéroglyphiques et une grande habilité à les reproduire. Il était *le scribe aux doigts habiles*, sachant respecter les proportions des signes saïtes. Sa maîtrise du dessin était d'autant plus étonnante qu'il n'avait fait ni l'École d'Architecture, ni les Beaux-Arts.

